

Η Ορθόδοξη Εκκλησία και η Θ' Γενική Συνέλευση του Π.Σ.Ε.
(PORTO ALEGRE, 14-23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2006)

Καθηγητής Βλάσιος Ίω. Φειδᾶς

Ἡ Θ' Γενική Συνέλευση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.), ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στό Porto - Alegre τῆς Βραζιλίας (14-23 Φεβρουαρίου 2006), ἦταν ἓνα πολύ σημαντικό γεγονός ὄχι μόνο γιά τίς μελλοντικές προοπτικές τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως, ἀλλά καί γιά τόν ιδιαίτερο ρόλο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στόν Οἰκουμενικό διάλογο, γιά ἐποικοδομητική συνεργασία τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν ἐνώπιον τῶν κοινῶν πιεστικῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Πράγματι, οἱ παλαιές ιδεολογικές, ἐθνικιστικές, κοινωνικές καί πνευματικές συγχύσεις τοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖες ὀξύνθηκαν κατά τήν τελευταία δεκαετία μετά τή ραγδαία καί ἀπρόβλεπτη κατάρρευση τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐνέπλεξαν καί τίς θρησκευτές σέ ξένες πρός τήν πνευματική τους ἀποστολή σκοπιμότητες καί ἐκφράστηκαν μέ ἀκραία νοσηρά φαινόμενα θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας, ἀνεξέλεγκτης βίας, ὀργανωμένης τρομοκρατίας καί κοινωνικῆς ἀναληθίας. Ὑπό τήν πίεση τῶν διοικουμένων νοσηρῶν αὐτῶν φαινομένων γιά τίς σχέσεις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν στή σύγχρονη παγκόσμια πολυπολιτισμική κοινωνία, ἡ Η' Γενική Συνέλευση τοῦ Π.Σ.Ε. (Harare, 1999) ἀποφάσισε ὄχι μόνο τήν ἀνανέωση τῶν θεσμικῶν του λειτουργιῶν, ἀλλά καί τήν ἀναπροσαρμογή τῶν μελλοντικῶν του δραστηριοτήτων.

Ὑπό τήν ἐννοια αὐτή, τά πιεστικά αἰτήματα τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου γιά εἰρήνη, κοινωνική δικαιοσύνη καί προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων προσδιόρισαν τόσο τήν ἐπιλογή, ὅσο καί τήν προπαρασκευή τῶν θεμάτων τῆς Θ' Γενικῆς Συνελεύσεως, ἡ ὁποία ἀξιοποίησε τή συστηματική προετοιμασία τῶν βασικῶν θεμάτων ἀπό εἰδικές Ἐπιτροπές τοῦ Π.Σ.Ε. κατά τήν ἐνδιάμεση ἑπταετία (1999-2006) καί ἐνέταξε τίς συγκροτημένες προτάσεις τους στόν κύριο ἄξονα τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῶν ἐργασιῶν της.

• Στήν Θ' Γενική Συνέλευση ἐκπροσωπήθηκαν ὅλες οἱ μεγάλες χριστιανικές παραδόσεις (Ὁρθόδοξη, Ρωμαιοκαθολική, Προτεστάντικη, Ἀγγλικανική, Παλαιοκαθολική κ.λπ.), ἐνῶ ὁ ἀριθμός τῶν συμμετασχόντων ὑπό ποικίλες ιδιότητες (ἐκπρόσωποι Ἐκκλησιῶν-μελῶν, μέλη καί σύμβουλοι τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Π.Σ.Ε., παρατηρητές μὴ μελῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν, Ὁργανώσεων Νέων καί Γυναικῶν, Μὴ Κυβερνητικῶν Ὁργανώσεων, Δημοσιογράφοι κ.λπ.) πλησίασε τίς τέσσαρες χιλιάδες (4.000) περίπου σέ ὀρισμένες τουλάχιστον συνεδρίες τῆς ὀλομελείας τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως καί στίς ὀργανωμένες δημόσιες ἐκδηλώσεις. Ἡ ἐκπροσώπηση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, στήν ὁποία ἐντάσσονται καί οἱ ἐκπρόσωποι τῶν προχαλκηδονίων Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν (Ἀρμενικῆς, Κοπτικῆς, Αἰθιοπικῆς, Συροϊακωβιτικῆς), ἀνέρχεται ἀναλογικῶς στό 25% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου μελῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως καί κατανέμεται ἐπίσης ἀναλογικῶς μεταξύ τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν, ἐνῶ ὅσες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες διέκοψαν τήν ἐπίσημη συμμετοχή τους στό Π.Σ.Ε. (Βουλγαρία, Γεωργία) ἀπέστειλαν παρατηρητές. Ἡ ἐκπροσώπηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συγκροτήθηκε, μετά ἀπό σχετική ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπό τούς Σεβ. Μητροπολίτες Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιο καί Καλαβρύτων κ. Ἀμβρόσιο, τούς θεοφιλ. ἐπισκόπους Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννη καί Ἀχαΐας κ. Ἀθανάσιο, τόν πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτη Γαβριήλ Παπανικολάου, τούς ἔλλογ. Καθηγητές κ. Βλάσιο Φειδᾶ, Κωνσταντῖνο Σκουτέρη, Γεώργιο Μαρτζέλο καί Γεώργιο Γαλίτη, τίς ἐρίτ. κ. Αἰκατερίνη Καρκαλᾶ - Ζορμπᾶ καί Μαρίνα Κολοβοπούλου καί τούς κ. Δημοσθένη Θεοχάρη καί Σέργιο Βοΐλα.

Ἡ ἐλλαδική ἀντιπροσωπία προετοιμάσθηκε καταλλήλως σέ ὅλα τά θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τόσο σέ συνεργασία μέ τήν ἀντιπροσωπία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Σεπτέμβριος 2005), ὅσο καί σέ ιδιαίτερες συνεδρίες τῆς ἐλλαδικῆς ἀντιπροσωπίας (Δεκέμβριος 2005, Ἰανουάριος 2006) μέ εἰδικές Εἰσηγήσεις γιά τά κύρια θέματα τῆς Συνελεύσεως. Ὁ συντονισμός τῆς ὀρθοδόξου παρουσίας στίς ἐργασίες τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ἀναλήφθηκε κατά τά καθιερωμένα ἀπό τήν ἀντιπροσωπία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὄχι μόνο μέ συσκέψεις τῶν ἀρχηγῶν, ἀλλά καί μέ προγραμματισμένη συνεδρία ὄλων τῶν μελῶν τῶν ὀρθοδόξων ἀντιπροσωπιῶν, οἱ ὁποῖες ἀποδείχθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμες γιά τήν ἐγκαιρὴ καί ὑπεύθυνη ἐνημέρωση γιά τήν πορεία τῶν θεμάτων ὀρθοδόξου ἐνδιαφέροντος. Ἡ θετικὴ ἀνταπόκριση τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τοῦ Π.Σ.Ε. στίς προτάσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς

έλλαδικής αντιπροσωπίας Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Ίγνατίου για τή συμμετοχή μελών της στις σημαντικές Έπιτροπές τής Γενικής Συνελεύσεως, προσέφερε άμεση πληροφόρηση για τήν εξέλιξη τής όλης έπεξεργασίας τών σχεδίων κειμένων πριν αυτά εισαχθούν προς άξιολόγηση στις συνεδρίες τής όλομελείας, ιδιαίτερα σε θέματα όρθοδόξου ένδιαφέροντος. Έτσι, εκπρόσωποι τής Έκκλησίας τής Ελλάδος συμμετείχαν στις Έπιτροπές Διοικητικών Ύποθέσεων (θεοφιλ. Έπίσκοπος Αχαΐας Αθανάσιος), Προγραμματισμού (έλλογ. καθηγητής Κωνστ. Σκουτέρης), Πολιτικού Σχεδιασμού και Προγράμματα Νέων (πανοσιολ. Αρχιμ. Γαβριήλ Παπανικολάου), Προγράμματα Γυναικών (έρίτ. Αικ. Καρκαλά - Ζορμπά) κ.λπ., ένω ή Μ.Κ.Ο. "Άλληλεγγύη" παρουσίασε σε δύο προγραμματισμένες έκδηλώσεις τις προοπτικές τών κοινωνικών της προγραμμάτων (κ. Σέργιος Βούλας).

• Ο προγραμματισμός τών έργων τής Θ' Γενικής Συνελεύσεως όργανώθηκε με ιδιαίτερη προσοχή τόσο για τά καθιερωμένα παραδοσιακά στοιχεία τών Γενικών Συνελεύσεων του Π.Σ.Ε. (Μελέτη Άγίας Γραφής, έναρκτήρια και καθημερινή προσευχή, θεματικές και θεαματικές έκδηλώσεις κ.λπ.), όσο και για τά κύρια θέματα τής ήμερησίας διατάξεως (νέο θεσμικό πλαίσιο σχέσεων Όρθοδόξου Έκκλησίας και Π.Σ.Ε., αύστηρότερα θεολογικά κριτήρια για τήν άπόδοση τής ιδιότητας του μέλους, τό κύρος του Μυστηρίου του Βαπτίσματος και ή ένότητα τής Έκκλησίας, αντιμετώπιση τών νοσηρών φαινομένων τής πείνας, τής βίας και τής τρομοκρατίας στις σχέσεις ανθρώπων και λαών, διεύρυνση τής οικουμενικής έπιμορφώσεως, ένίσχυση του ρόλου τών Νέων και τών Γυναικών στην Οικουμενική κίνηση κ.λπ.). Η έποπτική ένήμερωση για τή συστηματική προετοιμασία τών σχεδίων κειμένων και τών προτάσεων για τά θέματα μετά τήν Η' Γενική Συνέλευση (Harare, 1999) συνοδεύθηκε από μία πλούσια σχετική βιβλιογραφία, ή όποία προσέφερε όχι μόνο τά σχέδια κειμένων, αλλά και μία θεολογική ύποστήριξη τών εισηγούμενων προτάσεων ή δράσεων για τήν άξιολόγησή τους από τή Γενική Συνέλευση. Έτσι, τονίστηκε με χαρακτηριστική έμφαση στις έναρκτήριες όμιλίες του Προέδρου τής Κεντρικής Έπιτροπής Σεβ. Agam, Καθολικού τής Άρμενικής Έκκλησίας τής Κιλικίας, και του Γενικού Γραμματέως του Π.Σ.Ε. Δρος Samuel Kobia ή ιδιαίτερη σημασία τών αποφάσεων τής Θ' Γενικής Συνελεύσεως για τις μελλοντικές προοπτικές τής Οικουμενικής κινήσεως.

Οί έργασίες τής Γενικής Συνελεύσεως πραγματοποιήθηκαν σε διαδοχικές συνεδρίες τής Όλομελείας τών οικουμενικών, όμολογιακών και περιφερειακών συζητήσεων, τών Έπιτροπών και τών ομάδων έργασίας, στις όποιες διαμορφώθηκαν εισηγήσεις και προτάσεις για τή συμπλήρωση και βελτίωση τών εισηγήσεων και τών προτάσεων τών σχεδίων προγραμματικών κειμένων σε όλα τά θέματα τής ήμερησίας διατάξεως. Η ένεργός συμμετοχή τών έλλήνων και τών άλλων όρθοδόξων εκπροσώπων κατά τις συζητήσεις τών σχεδίων κειμένων και τών νέων προτάσεων ύπήρξε κατά τή γενικότερη έκτίμηση σημαντική και έποικοδομητική τόσο για τις νέες προοπτικές τής άποστολής του Π.Σ.Ε., όσο και για τήν ιδιαίτερη συμβολή τής Όρθοδοξίας στις προοπτικές αυτές. Πράγματι, ή έγκαιρη προετοιμασία και ή έποικοδομητική παρουσία τών εκπροσώπων τών κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιών συντονίστηκαν προς τήν πληρέστερη άξιοποίηση τών ήδη διαμορφωμένων θετικών προϋποθέσεων για τήν ούσιαστική αναβάθμιση του ρόλου τής Όρθοδοξίας σε όλες τις θεσμικές λειτουργίες του Π.Σ.Ε., γι' αυτό και τό κύριο ένδιαφέρον έπικεντρώθηκε κυρίως στις κρίσιμες άποφάσεις τόσο για τήν αναθεώρηση τών καταστατικών άρχων τής σχέσεως τής Όρθοδόξου Έκκλησίας με τό Π.Σ.Ε., όσο και για τήν κατάλληλη όρθόδοξη εκπροσώπηση στα έπιτελικά και στα θεσμικά του όργανα.

Είναι λοιπόν ένόητον ότι ή όλη όρθόδοξη παρουσία στην Θ' Γενική Συνέλευση προσδιορίστηκε σαφώς από τις συγκροτημένες εισηγήσεις και προτάσεις τής σημαντικής Μεικτής Εϊδικής Έπιτροπής από ίσο αριθμό εκπροσώπων τής Όρθοδόξου Έκκλησίας και του Π.Σ.Ε., ή όποία άποφασίστηκε στην Η' Γενική Συνέλευση (Harare, 1999) και έργάστηκε με έντυπιακή συνέπεια για τήν αναβάθμιση του ρόλου τής Όρθοδοξίας με γνώμονα τις παλαιές όρθόδοξες προτάσεις (Desiderata Σόφιας) και τις σχετικές άποφάσεις τής Γ' Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως (Σαμπεζύ, 1986). Ύπό τήν έννοια αυτή, οι εισηγήσεις και οι προτάσεις τής Εϊδικής Έπιτροπής έπικεντρώθηκαν άφ' ενός μέν στην τροποποίηση τών καταστατικών διατάξεων για τή διαδικασία λήψεως τών άποφάσεων σε σοβαρά ζητήματα οικουμενικού διαλόγου, άφ' έτέρου δέ στον αύστηρότερο καθορισμό τών θεολογικών και τών έκκλησιολογικών κριτηρίων τόσο κατά τή διαδικασία άποδοχής νέων μελών στους κόλπους του Π.Σ.Ε., όσο και κατά τόν πολυμερή θεολογικό διάλογο για τήν ένότητα τών χριστιανών.

• Οί εισηγήσεις και οι προτάσεις τής Εϊδικής Έπιτροπής υιοθετήθηκαν με μικρές τροποποιήσεις από τήν Κεντρική Έπιτροπή του Π.Σ.Ε. και παραπέμφθηκαν στην Θ' Γενική Συνέλευση τόσο για τήν τελική έγκρισή τους, όσο και για τήν αναγκαία τροποποίηση τών σχετικών καταστατικών διατάξεων, ώστε να είναι άμεση ή έφαρμογή τους στις έργασίες τής Συνελεύσεως. Σημαντικότερη από τις εισηγήσεις τής Εϊδικής Έπιτροπής ήταν ή πρόταση για τήν καθιέρωση τής άρχής τής όμοφωνίας (consensus) κατά τή λήψη τών άποφάσεων σε σοβαρά ζητήματα πίστεως ή προγραμμάτων δράσεων του Π.Σ.Ε., γιατί ή έπίσημη έγκρισή του άφ' ενός μέν

θά καταργούσε τήν ἀρχή τῆς πλειοψηφίας κατά τή συζήτηση κειμένων γιά σοβαρά ζητήματα πίστεως, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε μόνιμη αἰτία ἀντιθέσεων τῶν ὀρθοδόξων ἐκπροσώπων, ἀφ' ἑτέρου δέ θά κατοχύρωνε τήν αὐτοδυναμία τοῦ λόγου τῆς Ὁρθοδοξίας στόν οἰκουμενικό διάλογο γιά τήν ἐνότητα τῶν χριστιανῶν, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε μόνιμη ἀξίωση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιά μία συνεπῆ συμμετοχή στό Π.Σ.Ε.

Ὑπό τήν ἐννοια αὐτή, ἡ συναινετική ἀποδοχή τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας (consensus) καί ἡ ἄμεση ἐφαρμογή τῆς κατά τίς ἐργασίες τῆς Θ' Γενικῆς Συνελεύσεως θά μπορούσε νά χαρακτηρισθῆ ὡς ἡ σημαντικώτερη ἐπιτυχία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὄχι μόνο γιά τήν ἄρση τῶν αἰτίων τῶν ὀρθοδόξων ἐπιφυλάξεων, ἀλλά καί γιά τήν ἀναβάθμιση τοῦ θεσμικοῦ ρόλου στούς σκοπούς τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως. Ἡ ἐπιτυχία αὐτή ἐπισφραγίσθηκε καί μέ τήν ὁμόφωνη ἔγκριση ὅλων τῶν σχετικῶν καταστατικῶν διατάξεων γιά τή διαδικασία λήψεως τῶν ἀποφάσεων ὄχι μόνο σέ σοβαρά ζητήματα πίστεως, ἀλλά καί σέ ὅλες τίς θεσμικές λειτουργίες τοῦ Π.Σ.Ε., ἔστω καί ἂν ὀρισμένες ἀπό αὐτές παραπεμφθοῦν ὡς ἐξαιρετικά ἐπείγουσες μέ αὐξημένη πλειοψηφία (85%) σέ διαδικασία λήψεως ἀποφάσεως μέ τήν ἀρχή τῆς πλειοψηφίας. Εἶναι λοιπόν εὐνόητον ὅτι τό νέο αὐτό θεσμικό πλαίσιο ἐξουδετερώνει μέ ἄμεσο ἢ ἔμμεσο τρόπο ὅλες σχεδόν τίς ἐκπεφρασμένες παλαιές ἐπιφυλάξεις γιά τή συμμετοχή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στά θεσμικά ὄργανα τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως, ἀφ' ἑνός μὲν γιατί ἡ ὁποιαδήποτε σημαντική ἀπόφαση προϋποθέτει πλέον ὡς ἀπαραίτητη τή ρητή συναίνεση ἢ τή μὴ ἀντίθεση τῶν ὀρθοδόξων ἐκπροσώπων, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τό 25% στή σύνθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί ὅλων τῶν θεσμικῶν ὀργάνων τοῦ Π.Σ.Ε., ἀφ' ἑτέρου δέ γιατί ὁποιαδήποτε πρακτική δυσχέρεια κατά τή διαδικασία θά ἀντιμετωπίζεται ἀπό ἰσομερῆ εἰδική ἐπιτροπή στά πλαίσια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε., ἡ ὁποία θά ἐγγυᾶται τήν πιστή τήρηση τῶν νέων καταστατικῶν διατάξεων κατά τήν ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας.

Ἡ ἄμεση ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ὄχι μόνο κατά τήν ἀποδοχή τῆς καί κατά τήν ἔγκριση τῶν τροποποιήσεων τῶν σχετικῶν καταστατικῶν διατάξεων, ἀλλά καί κατά τήν ἀποδοχή τῶν προγραμματικῶν εἰσηγήσεων τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως γιά τίς μελλοντικές δράσεις τοῦ Π.Σ.Ε. στά κρίσιμα θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ὅπως λ.χ. ὁ αὐστηρός καθορισμός τῶν θεολογικῶν κριτηρίων γιά τήν ἀποδοχή νέων μελῶν στούς κόλπους τοῦ Π.Σ.Ε., ἡ ἀναγωγή τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ὡς βασικοῦ κριτηρίου γιά τήν ἐκκλησιολογική προσέγγιση τοῦ ζητήματος τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας στούς διμερεῖς καί στούς πολυμερεῖς θεολογικούς Διαλόγους τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως, ἡ ἐνθάρρυνση τῶν Διαθρησκειακῶν Διαλόγων γιά τήν ἐκτόνωση νοσηρῶν φαινομένων θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ καί μισαλλοδοξίας, ὁ προγραμματισμός τῶν ἀναγκαίων δράσεων ἢ πρωτοβουλιῶν γιά τήν ἀποτελεσματικώτερη ἀντιμετώπιση τῶν ἐπικινδύνων πλέον διαστάσεων ἀνεξέλεγκτης βίας καί ὀργανωμένης τρομοκρατίας στίς σχέσεις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν, ἡ πληρέστερη ἀξιοποίηση τοῦ δυναμισμοῦ τῶν Νέων στίς προοπτικές τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως, ἡ συστηματικώτερη προβολή τῆς ἀποστολῆς τοῦ Π.Σ.Ε. γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς εἰρήνης, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων σέ μία πολυπολιτισμική παγκόσμια κοινωνία κ.λπ.

• Συνεπῶς, ἡ συμμετοχή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στήν Οἰκουμενική κίνηση καί εἰδικώτερα στήν κύρια θεσμική τῆς ἔκφραση (Π.Σ.Ε.), παρά τίς εὐνόητες ἢ καί εὐλογες ἐπιφυλάξεις παραδοσιαρχικῆς ἐσωστρέφειας ὀρισμένων ομάδων τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ἀποδείχθηκε ἐξαιρετικά σημαντική γιά τήν εὐρύτερη προβολή τῆς ἀξιόπιστης μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδοξίας γιά τά σύγχρονα πιεστικά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου. Πράγματι, οἱ πρωτοβουλίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στίς ἀρχές ἤδη τοῦ Κ' αἰῶνα μέ τίς περίφημες Πατριαρχικές Ἐγκυκλίους (1902, 1904, 1920) καί τή θετική ἀνταπόκριση τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀνοιξαν μία νέα προοπτική ὄχι μόνο γιά τίς διορθόδοξες, ἀλλά γιά τίς διεκκλησιαστικές σχέσεις. Ἔτσι, σέ μία ἐποχή πολλαπλῶν ἐθνικιστικῶν, ἰδεολογικῶν, πνευματικῶν καί κοινωνικῶν συγχύσεων (ἐκκοσμικευμένος Κρατισμός, ἰδεολογικός Διεθνισμός, Μοντερνισμός κ.λπ.) ἡ ὁδός τῆς διαχριστιανικῆς συνεργασίας παρουσιαζόταν ὡς ἡ μόνη προοπτική ἄμεσης διαλεκτικῆς ἀντιπαραθέσεως πρὸς τή γενικώτερη ἀμφισβήτηση τῆς παραδοσιακῆς πνευματικῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν κοινωνία. Οἱ ἀνεπίσημες οἰκουμενικές Διασκέψεις τῆς Γενεύης (1920), Λωζάνης (1928) καί Ἄμστερνταμ (1937), παρά τήν ἀρχική ἀρνητική στάση τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνίσχυσαν τίς τάσεις αὐτές, οἱ ὁποῖες, μετά τίς τραγικές συνέπειες τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου γιά τοὺς ὀρθόδοξους κυρίως λαούς τῆς Ἀν. Εὐρώπης, προσέλαβαν θεσμικό χαρακτήρα μέ τήν ἴδρυση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (1948), χωρὶς ὅμως τή συμμετοχή μέχρι τό 1961 τῶν ὑπὸ κομμουνιστικό καθεστῶς Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γιά εὐνόητους λόγους.

Ἡ ὀρθότητα τῆς διορατικῆς ἐπιλογῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπιβεβαιώθηκε ὄχι μόνο ἀπό τήν ἐπίσημη προσχώρηση τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στήν Οἰκουμενική κίνηση, ὅπως αὐτή διακηρύχθηκε μέ τό Διάταγμα Περί τοῦ Οἰκουμενισμοῦ (Unitatis redintegratio) τῆς Β' Βατικανῆς συνόδου

(1962-1965), αλλά και από την έντυπωση ακτινοβολία της πατερικής θεολογίας στους πολυμερείς και στους διμερείς Θεολογικούς Διαλόγους για την ένότητα των χριστιανών, στα κοινά θεολογικά κείμενα των οποίων προβάλλονται με έντυπωση αποδοχή τα καθιερωμένα κριτήρια της ὀρθοδόξου παραδόσεως. Πράγματι, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀναγνώρισε ἐπίσημως στὸ Διάταγμα Περί Οἰκουμενισμοῦ τῆς Β' Βατικανῆς συνόδου (1962-1965) τὴν αὐθεντικὴ συνέχεια στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὄχι μόνο τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως στὴν πίστη, τὴ μυστηριακὴ ἐμπειρία, τὴν κανονικὴ ὀργάνωση καὶ τὴν ἀσκητικὴ πνευματικότητα τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ βίου (Unitatis redintegratio, 3, 14-18), τὰ ὁποῖα ἐπηρέασαν καὶ τὸ ὅλο ἔργο τῆς Συνόδου.

Ἀνάλογη ὑπῆρξε ἡ θεολογικὴ ἐπίδραση τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως τόσο στους Παλαιοκαθολικούς καὶ τοὺς Ἀγγλικανούς, ὅσο καὶ στίς μεγάλες Προτεσταντικὲς Ὁμολογίες (Λουθηρανούς, Μετερρυθμισμένους), οἱ ὁποῖοι, παρά τίς οὐσιαστικὲς ἐκκλησιολογικὲς διαφορὲς καὶ τίς προεκτάσεις τους στὴ μυστηριακὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, ἀναγνωρίζουν πλέον τὸ κριτήριον τῆς Πατερικῆς παραδόσεως καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, ὄχι μόνο κατὰ τὴν ἀξιολόγηση τῆς αὐθεντικῆς συνέχειας τῆς ἀποστολικῆς πίστεως στὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴ σύνταξη τῶν κοινῶν κειμένων γιὰ διαμφισβητούμενα ζητήματα πίστεως, στους διμερείς κυρίως Θεολογικούς Διαλόγους. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ διαπρεπὴς προτεστάντης θεολόγος Κ. Barth ὄχι μόνο ἀξιοποιεῖ συστηματικὰ στὸ πλούσιο θεολογικὸ τοῦ ἔργο τὴ θεολογία τῶν ἐγκρίτων ἐλλήνων Πατέρων τῶν πρώτων αἰώνων, ἀλλὰ καὶ δὲν διστάζει νὰ χαρακτηρίσῃ "οὐρλιαχτὰ λύκων" τίς ὁποιοσδήποτε ἀμφισβητήσεις ἀπὸ προτεστάντες θεολόγους τοῦ ἀστασιαστοῦ κύρους τῶν θεολογικῶν τους προτάσεων γιὰ τὴν αὐθεντικὴ ἐρμηνεία τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι λοιπὸν προφανές ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν Οἰκουμενικὴ κίνηση γιὰ τὴν ένότητα τῶν χριστιανῶν, ἡ ὁποία εἶναι αὐτονόητη καὶ ὀφειλετικὴ μέριμνα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ένότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ὄχι μόνο δὲν παρέσυρε τὴν ὀρθόδοξη θεολογία σὲ μινιμαλιστικούς θεολογικούς πειρασμούς, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐνίσχυσε τὴ στροφή της πρὸς τὴν Πατερικὴ παράδοση τόσο γιὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ θεολογικοῦ της λόγου, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀξιόπιστη προβολὴ του στόν οἰκουμενικὸ διάλογο. Ἐτσι, παρά τὴ γνωστὴ κρίση τῶν θεολογικῶν σπουδῶν στίς ἐμπερίστατες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς Ἀν. Εὐρώπης, ἡ πατερικὴ ἀκτινοβολία στίς ὀρθόδοξες προτάσεις ὄχι μόνο ἀνέδειξε τὸ διαχρονικὸ τους κῦρος, ἀλλὰ καὶ ἐπηρέασε βαθύτατα τὴν ἀνασύνδεση τῶν θεολογικῶν τάσεων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως μέ τὰ καθιερωμένα διαχρονικὰ κριτήρια τῆς Πατερικῆς παραδόσεως καὶ τῆς λειτουργικῆς ἐμπειρίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Βεβαίως, παραμένει ἀκόμη στὸ περιθώριον τοῦ Οἰκουμενικοῦ διαλόγου τὸ ζήτημα τῶν σημαντικῶν ἐκκλησιολογικῶν διαφορῶν, οἱ ὁποῖες πηγάζουν ἀπὸ τὴ διαφορετικὴ προσέγγιση ἢ ἐρμηνεία τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας στίς διάφορες χριστιανικὲς παραδόσεις τῆς Δύσεως, ἀλλὰ τὰ διαχρονικὰ κριτήρια τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας παραμένουν πάντοτε ἡ βασικὴ θεολογικὴ πρόταση γιὰ ἐποικοδομητικὸ διάλογο. Ὑπὸ τὴν έννοια αὐτὴ, οἱ ἀποφάσεις τῆς Θ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Π.Σ.Ε. γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας (consensus) στὴ λήψη τῶν ἀποφάσεων παρέχει εὐρύτατο πεδίο προβολῆς τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας, γι' αὐτὸ καὶ ἡ κατάλληλη προετοιμασία τῶν ὀρθοδόξων προτάσεων εἶναι ἀναγκαία προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀξιόπιστη προβολὴ τους πρὸς τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακρὰν.